Leto XVIII., št. 16.

Poštnina plačana v gotovini
V Ljubljani, 25. avgusta 1931.

V organizaciji je moč, kolikor moči — toliko pravice.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, poštni predal 290.

Dopisi morajo biti frankirani in podpisani ter opremljeni s štampiljko dotične organizacije.

Rokopisi se ne vračajo.

Ček. račun 13.562

DELAVEC

STROKOVNI ČASOPIS.

Izhaja 10. in 25. dne v mesecu.

Stane posamezna številka Din 2.—, mesečno Din 4.—, celoletno Din 48.—. Za člane izvod Din 1.—.

Oglasi po ceniku.

Telefon štev. 3478.

Sodrugi in sodružice, člani strokovnih organizacij! Knjige Cankarjeve družbe bodo letos zelo lepe in zelo zanimive. Ali ste že vsi člani? Kdor še ni, naj takoj odšteje poverjeniku članarino. Naša zavest mora biti: Vsak član strokovne organizacije mora biti tudi član Cankarjeve družbe! Mi moramo naše knjige razširiti, da bodo vsem pričale, da smo to MI, proletarci.

Sodrugi in sodružice, člani strokovnih organizacij! Prepričani smo, da boste letos vsi člani Cankarjeve družbe.

Odbor Cankarjeve družbe.

Kongres strokovnih organizacij amsterdamskega pravca v Sloveniji se bo vršil v nedeljo, 20. septembra t. l. Začasni dnevni red je priobčen v „Delavcu" od 25. julija in 10. avgusta.

Bogdan Krekić:

Organizacijski problemi naših strokovnih organizacij.

(Diskuzija h kongresu URSSJ.)

II. Mešani industrijski savez.

Če radi razlogov, ki smo jih v prejšnjem članku navedli, ni bilo mogoče pri nas formirati mešanega obrtniškega saveza, se je moral, ker je to zahtevala potreba, formirati mešani savez industrijskih delavcev.

Branžijski separatizem, ki ima vpliv na ustvarjanje profesionalnih savezov, ne živi v masi tovarniškega delavstva, ki se seli iz ene industrije v drugo, premešča iz ene panoge industrijskega dela v drugo. S tem vpliva na tisti manjši krog specijalistov. In s tem se, počasi, briše naposled tista psihološka ovira, ki bi nekako ločila delavstvo ene industrije od delavstva druge industrije. S tem se delavci raznih industrij že od začetka lahko znajdejo pod eno organizacijsko streho.

Pravimo »od začetka«. Kajti, čim bolj prehaja mešani savez v delovanje, tem neizbežneje se pred njim pojavljajo tiste težkoče, ki so stale na potu obstanka mešanih profesionalnih savezov. To je razumljivo iz sledečih razlogov:

Prvič: Čim več ima industrijski savez mešanih panog, tem manjša postaja njegova aktivnost. Posamezne industrijske panoge bodo po sili razmer zapostavljene, a druge med tem bodo zopet privilegirane na račun prvih. In čim bolj bodo industrijske panoge, ki tvorijo eden in isti mešani savez, raznovrstnejše, tem bolj bo površnejše delovanje savezne centrale za nekatere panoge. **Kajti vsaka industrija za sebe predstavlja tako obsežno polje dela in toliko raznovrstnih problemov, da je popolnoma nemogoče, da bi že nekaj funkcionarjev enega saveza moglo temeljito poznati vse probleme vseh industrijskih panog, ki so v tem savezu, kaj šele samo eden ali dva funkcionarja.** In vendar je temeljito obvladanje tega materijala od strani sindikalnih funkcijonarjev neobhodno potrebno, ako se hočejo z uspehom voditi sindikalne akcije. Ker si je torej takšne sindikalne enciklopediste nemogoče zamisliti v eni ali dveh osebah, je popolnoma jasno, da bodo mnoge industrijske panoge v mešanem industrijskem savezu zapostavljene. A, recimo, da bi se takšne enciklopediste vseeno našlo, vendar je fizično nemogoče voditi in obvladati več poslov, ki se lahko pojavijo v enem in istem času.

Če mešani industrijski savez iz raznih okolščin, ki so močnejše, nego je dobra volja vodečih funkcijonarjev tega saveza, privede do tega, da se delavci poedine industrije v tem savezu čutijo zapostavljene, je jasno, da od občutka, da so zapostavljeni, ni daleč od občutka, da so v tem savezu — izkoriščani. In od tega zopet ni daleč od nadaljnjih posledic, da začnejo delavci o organizaciji slabo govoriti. S tem se postavi največja ovira za nadaljnje organiziranje še neorganiziranih in že organizirani postajajo malodušni in odstopajo. Tako začne postajati tak mešani savez vedno bolj in bolj sterilen. Na drugi strani pa ustvarja tako psihološko atmosfero, da se začnejo ustvarjati vsakojake zakotne in nasprotne organizacije.

Drugič: Ako se tak mešani savez hoče očuvati težkoč, ki mu groze, da ga onemogočijo, se mora spreminjati. Kakor se spreminjajo profesionalni savezi iz profesionalnih v industrijske, tako se morajo mešani savezi tovarniških delavcev spreminjati iz mešanega industrijskega saveza v specijelne industrijske saveze.

Že danes mešani tovarniški savez čuti, da ga tok razvoja goni na to pot. Z ustvarjanjem podsavezov se hoče potruditi, da zadovolji potrebam, ki jih zahteva čas in razvoj saveza.

Ali korenite in trajne rešitve v mejah mešanega saveza s podsavezi ne more biti, nego je to samo začasno krpanje. Pravila mešanega saveza prihajajo vedno bolj v konflikt s tistimi nalogami, ki jih je mešani industrijski savez samemu sebi postavil za nalogo. On svojim podsavezom, pod pritiskom razmer, pušča samo gotov omejen krog delovanja, medtem ko glavno, odločilno besedo o vsem vendarle vodi centralna uprava mešanega saveza, sestavljena iz zastopnikov raznih industrijskih panog.

V mešanem industrijskem savezu, ki zbira delavce raznih industrij, posamezne industrijske panoge nimajo svoje popolne avtonomije, kakor jo imajo vsi ostali profesionalni in industrijski savezi, nego se razne industrijske panoge medsebojno paralizirajo.

To je drugi organizacijski tip delavskega industrijskega pokreta v naši državi.

III. Dva tipa sindikalne organizacije — medsebojno oviranje.

Opisali smo torej dva organizirana sindikalna tipa, ki sta pri nas: tip profesionalnih ali industrijskih savezov in tip mešanega industrijskega saveza.

Oba tipa sta v sestavu URSSJ.

Tip mešanega industrijskega saveza je zastopan v Splošni delavski zvezi (ORSJ), a tip avtonomnih industrijskih in profesionalnih sindikatov v vseh drugih sestavnih organizacijah URSSJ.

Radi tega, ker imamo ta dva tipa strokovnih organizacij, se pojavlja dvoje vprašanj.

Eno izmed obeh vprašanj je docela praktično. Ono vznika na terenu propagandističnega dela za pripadnost delavcev posameznih strok v profesionalno-industrijski ali mešano-industrijski sindikat. In ravno zato, ker je to vprašanje praktično, povzroča spore in trenja med organizacijami.

Drugo vprašanje je akademsko: ali lahko vrši mešani industrijski savez tiste naloge, ki jih vrše avtonomni industrijski savezi? — To vprašanje pa, četudi bi bilo formalno, ali akademsko, je v resnici ogromnega praktičnega značaja. Kajti od pravilne rešitve tega vprašanja je odvisen tempo razvoja našega sindikalnega pokreta sploh.

Nesporen fakt je, da delavski sindikalni pokret v naši državi predstavlja le mali odstotek vsega delavstva v Jugoslaviji. To malo število organiziranih je razdeljeno na razne avtonomne organizacije in vidno je, da na vsako organizacijo ne pride baš veliko število delavcev. Organizacije, čim so številčno slabše, v toliko bolj se grupirajo v svoje pokrajine in se izogibajo vsake krepkejše centralizacije. Zato imamo od vsake posamezne stroke nekoliko avtonomnih, pokrajinskih (ne pokrajinskih v smislu političnega pokrajinizma) organizacij.

Zastopnike ideje mešanega industrijskega saveza bode v oči obstoj mnogoštevilnih oblastnih profesionalnih savezov, ki so v sestavu URSSJ-a. In ne pride jim na misel, da je ravno v obstoju mešanega industrijskega saveza vzrok, da obstojajo oblastni profesionalni savezi. Ker dokler se v sestavu URSSJ-a nahajajo n. pr. 4 savezi lesnih delavcev iz 4 oblasti, ki so številčno in finančno preslabi, da bi mogli ustvariti strogo centraliziranje organizacije za celo državo ter zato žive kot oblastni savezi, je zopet delavstvo lesne industrije organizirano v mešanem industrijskem savezu. Imamo, (kot je to slučaj pri lesnih delavcih), 3 saveze oblačilne stroke v 3 oblastih in poseben savez tekstilcev, poleg tega pa so oblačilni in tekstilni delavci organizirani tudi v mešanem industrijskem savezu, itd.

Radi tega, ker so toliko zainteresirani profesionalni in industrijski savezi, ki zbirajo člane ene in iste pridobitne panoge v sestavu URS-a in so njegovi disciplinirani člani in ker je izrecno med njim razdeljen pokrajinski delokrog delovanja, ni med njimi sporov in trenja. To pa se ne more reči za odnose med našimi pokrajinskimi savezi na eni in ORS-om na drugi strani, kjer so se, docela naravno, pojavljali spori in trenja in to z ozirom na tendence profesionalnih savezov, ki se hočejo razviti v industrijske saveze in objeti vse vrste delavcev, ki spadajo v dotično pridobitno panogo.

Vsled tega, da obstoja mnogo pokrajinskih savezov, ni to za pokret ne stvarno, ne idejno nobena škoda, ker so si **porazdelili delokrog delovanja** in eden in isti posel v raznih pokrajinah izvršujejo **paralelno.** V koliko imajo v tem svojem delovanju več uspeha, toliko bližje bodo čutili potrebo, da se zlijejo v centralizirano celino za vso državo.

S Splošno delavsko zvezo (Orsom) to ni slučaj. Spori in trenja so neizbežna, ker na enem in istem terenu trči ORS skupaj z vsemi pokrajinskimi profesionalnimi savezi, ker nabira članstvo n. pr. živilce in železničarje, privatne nameščence, tekstilce, oblačilne delavce in stavbince, poljske delavce itd., v vseh pokrajinah, po vsej državi. Med njim in vsemi pokrajinskimi kakor tudi centraliziranimi savezi ne obstoja in ne more obstojati paralelizem, nego samo direktna nasprotja v delovanju in medsebojna borba za članstvo.

In to je ogromno zlo, ki ga je treba zdraviti. Vsakdo razume, da takšna borba demoralizira delavstvo in otežkoča tudi drugače težko delo dviganja in jačanja pokreta delavskega razreda.

Ne smemo si zakrivati oči pred dvema faktoma, ki postajata vedno bolj očitna in ki bosta naposled postala tako jasna, da jih bo videl celo slepec: čimbolj bo industrijska delavnost pritiskala na obrtno in čimbolj bo postajal položaj profesionalnih ali posameznih industrijskih savezov neznosnejši, toliko bolj se bodo oživljale tendence, da se izide iz obstoječega okvira in tudi specialno avtonomni industrijski savezi bodo v popolnem razmahu za aktivnost delavstva vsake pridobitne panoge. Zlitje profesionalnih in industrijskih delavcev v eno savezno celoto bi pomenilo isto, kot je zlitje znanosti in moči v eno.

Ali da se odprejo pota normalnega razvoja, je pred vsem potrebno dvigniti pokret iz sedanje situacije. Potrebno je izvršiti predhodna zlitja med Orsom, t. j. njegovih sekcij in podsavezov z avtonomnimi profesionalnimi in industrijskimi savezi, da se tako odstranijo medsebojni spori in trenja.

Praktično to ni noben organizacijski, nego mnogo bolj psihološki problem.

Organizacijske stvari stoje takole: V ORS-u so glavna sila delavci lesne, živilske in kemične stroke. Radi tega je potrebno, da ORS izvrši ujedinjenje z lesnim in živilskim savezom. Ostanejo še tovarniški delavci. ORS bi moral svoje delovanje razširiti torej na panoge tovarniških delavcev, ki organizacijsko spadajo tovarniški internacionali.

S tem bi postale tudi mednarodne zveze naših organizacij, ki so sedaj precej razdrapane, normalne in logične. A za moč pokreta ni to postranskega pomena.

*

Res je, da se življenje ne more natezati na kopito in v oblike, kakor bi kdo hotel, pa četudi najidealnejše misli. Ono se suče v svojih vijugah, zvijajoč se v raznovrstnih oblikah, kakršne se mu pokažejo najugodnejše. Res pa je tudi to, da se ne da vedno natezati na kopita in oblike, ki so mu nekoč bile ugodne, nego se izvija dalje preko zastarelih oblik, iščoč nove oblike, v katerih lažje in uspešnejše manifestira.

To velja posebno za delavske sindikate. Profesionalni sindikati so, pod vplivom pridobitnih razmer, prešli na industrijske sindikate. Ta preobrat je bil naraven, brez protesta, bil je naravnost neobhodno potreben in absolutno koristen. Zato bo moral to naravno in koristno spremem-

bo storiti tudi mešani industrijski savez. Bodočnost delavskega gibanja in uspehi delavcev so v organizaciji tipa avtonomnih industrijskih savezov. Kajti, če profesionalni savezi spadajo v preteklost, ki jo beleži obrtniška pridobnina, mešani industrijski savezi spadajo v primitivno stopnjo industrijske pridobnine. Zaton obrtništva je privedel do zatona profesionalnih savezov. A vsi znatni razmahi posameznih industrij morajo voditi do likvidacije oblik mešanega industrijskega saveza.

(Dalje prihodnjič.)

Nočno delo v pekarnah kot socijalni problem.

(Izvleček iz predavanja, ki ga je imel v radio Beograd s. M. Turk, tajnik Saveza radnika životnih namirnica Jugoslavije dne 9. avgusta 1931.)

To je bil najtežji posel, ki sem ga kdaj poskusil. Peki so na delu od zgodnjega jutra do pozne noči. V pekarni je vladala strašna vročina in zadušljivi zrak je bil poln moke in vsi ljudje so bili posuti z moko. *Maksim Gorki.*

Iz zgodovine pekovske stroke je poznano, da je v pekarnah bilo dnevno delo isto tako kakor v vseh drugih gospodarskih delavnicah. V izjemnih slučajih kakor n. pr. pred sejmi in raznimi svečanostmi, kadar je bilo treba na trg postaviti večje količine pekovskih izdelkov, uveljavljala se je praksa podaljšanja delovnega časa, včasih tudi do zore, posebno ob koncu tedna. Ta splošna obrtna praksa je, razumljivo, vplivala na pekovske mojstre. Ker obiskovalci sejmov in slično so izdelke od drugih obrtnikov kupili ali pa ne, od pekov pa so sigurno morali kupiti. V drugih obrtih se je potrebno nočno delo lahko preprečilo z reorganizacijo dela tako, da se je delo nekoliko dni popreje izvršilo, a peki niso mogli nekaj dni preje napeči večje količine kruha, nego se je moralo začasno uvesti nočno delo.

Ta začasna praksa je postala kasneje vsakodnevna, posebno pozneje, ko so mojstri začeli tekmovati, kdo bo preje poslal sveži kruh na trg. Da se doseže ta cilj, je bilo treba začeti z delom kolikor mogoče zgodaj, tako, da bi ob zori bili že gotovi. Da bi prakso nočnega dela ovekovečili kot pravilo, so si delodajalci izmislili radi tega parolo, da je nočno delo v pekarnah neizogibno in prirodno.

Podprto s temi argumenti, se je nočno delo obdržalo do danes, navzlic vsem slabim posledicam, ki se pojavljajo na fizični in kulturni stopnji pekovskih delavcev kakor tudi navzlic vsemu tehničnemu napredku, ki daje možnost za vsestranski napredek. Za karakteristiko nočnega dela kot socijalni problem nas najbolje informira statistika o številu obolenj in smrtnih slučajev od tuberkuloze pri pekovskih delavcih. Te podatke je zbral Središnji urad za zavarovanje delavcev v Zagrebu. Po teh podatkih na 100 zavarovancev odpade pri pekih 41.3 slučajev obolenj od raznih bolezni, a od tega 4.41 slučajev obolenj od tuberkuloze. Po istih podatkih na 1000 zavarovancev odpada pri pekih 7.1 smrtnih slučajev, in to od 20.—29. leta starosti. V l. 1926, za katero leto so ti podatki vzeti, je bilo skupno 336 smrtnih slučajev pri pekih. Od teh jih je 113 umrlo od tuberkuloze, torej vsak tretji. Navedeni podatki, kar se tiče števila obolenj in smrtnih slučajev tuberkuloze, niso popolnoma točni, ker ne obsegajo dotično število pekovskih delavcev, ki so oboleli in umrli od tuberkuloze, ki so vsled dolge bolezni izgubili pravo na zdravljenje ali odpadli od članstva zavarovanja. Vseeno so porazne številke in z njimi je dovolj izraženo nepovoljno zdravstveno stanje naših pekovskih delavcev. Ni težko odkriti vzroke temu stanju. Oni se v glavnem nahajajo v dolgem in napornem delu v nezdravih in nehigijeničnih delavnicah, kjer se vrši izdelava peciva in v delu, ki je samo po sebi težko. Antifiziološki, antietični in antisocijalen vpliv nočnega dela je že dolgo opažen in poznan. To delo se vrši pod abnormalnimi pogoji ne samo organskega, ampak tudi socijalnega človeškega življenja. Njegov organizem se ne more dovolj odpočiti, ker sam odmor podnevi ne more nadomestiti izgube, povzročene z rednim nočnim delom. Ako je včasih trajanje odmora dovoljno, ono vseeno iz drugih razlogov ni opravičljivo. Delavci nimajo dovolj prilike uživati solnca in zraka, njihova hrana v tem abnormalnem življenju je neracijonalna, radi česar nastane kronična utrujenost, ki pogosto spremlja pekovske delavce. Resnica je, da so tudi delavci, ki se lahko prilagodijo nočnemu delu, ker popolnoma izkoristijo odmor. To pa ni pri večini slučaj. Pa ko bi tudi bilo tako, se ne sme pozabiti, da nočno delo zapušča strašne posledice z etičnega in socijalnega gledišča, ker razdira rodbinsko življenje, posebno, če je žena zaposlena izven hiše. Neoženjeni pa nimajo možnosti, da si omislijo rodbinsko sožitje. V stvari so pekovski delavci izločeni od uživanja osnovnih in prirodnih pravic človeka. S kulturnega stališča je nočno delo onemogočilo vsako kulturno udejstvovanje med pekovskimi delavci, ker je njihov prosti čas prekratek in neprimeren. Zato pa je alkoholizem med njimi našel svoje zveste prijatelje, ki s svojim strupom utira pot tuberkulozi. Odpornost njihovega organizma je tako slaba, da niti ne reagira na strupene učinke. V tem se nahaja razjasnitev velikega števila obolenj in smrtnih slučajev od tuberkuloze pri pekovskih delavcih. Dolžina njihovega življenja znaša povprečno 36 let, kar je zelo kratka doba.

Poleg tega, da nočno delo prinaša mnogo trpljenja, ono onemogočuje vajencem, ki se uče pekovske obrti, pravo izobrazbo in potrebno gospodarsko usposobljenost. Njihov mladi organizem je podvržen vplivom delavnice, kjer se nahajajo celo svojo učno dobo ponoči in podnevi, ter jim često služi tudi za stanovanje. Radi tega je strokovna sposobnost naših pekovskih pomočnikov problematična. Vajeniško vprašanje, ki vsebuje strokovno, fizično in kulturno vzgojo, je problem velike gospodarske in socijalne važnosti. Edino z rešitvijo problema nočnega dela v pekarnah bo mogoče rešiti tudi vajeniško vprašanje.

Iznešeni problem ne sme interesirati samo pekovske delavce, ampak tudi konzumente. Za konzumente ne more biti vseeno, ali so pekovski izdelki izdelani v povoljnih higijenskih prilikah ali ne. Da so pa izdelki, ki se izdelujejo ponoči, posebno v nehigijeničnih pekarnah, higijenični problem, ni potrebno še posebej poudarjati. Konzumenti radi tega niso sigurni, da-li so izdelki zdravju neškodljivi. Nočno delo v pekarnah ustvarja takšne higijenske prilike, ki predstavljajo resno nevarnost za zdravje ne samo zaposlenih delavcev, ampak tudi za konzumente. To je dokazal šef higijene v Beogradu g. dr. Ramzin v svoji publikaciji, v kateri opisuje nehigijensko stanje pekarn: »V delavnici se morejo najti vzroki za diagnozo in prognozo socijalne bolezni pekov. Nočno delo z vsemi svojimi temnimi stranmi za zdravje in higijeno dela, vsebuje močan dokaz, ki potencira vse nezgode nehigijeničnih pekarn in pekovske obrti s svojimi srednjeveškimi običaji dela.«

Ker se pekovska stroka pri nas nahaja še v primitivnem stanju, se imamo zahvaliti za vse to samo nočnemu delu, ki ovira vsak napredek. Kot inštitucija, ki pripada preteklim zaostalim časom, se tudi trdovratno drži starega načina dela, ki sega v zgodovino primitivnega staroveškega gospodarstva. Radi tega je nočno delo v tej stroki in v dobi modernega gospodarstva in tehnike, pravi anahronizem.

Za javnost se stavlja vprašanje, ali je nočno delo potrebno? Ako je, se li more in koliko sedanja njegova dolžina skrajšati na najnižjo mero. Ako nočno delo ni neobhodno potrebno, ali se sme dovoliti še nadalje, da obstoji na očitno škodo delavcev, delodajalcev in konzumentov? Reči moramo takoj, da nočno delo ni vezano na faktične potrebe javnosti in radi tega v tej stroki ni nujno potrebno. Tudi preko dneva pekarne lahko izdelajo potrebno količino kruha. Dokaz temu je 25 evropskih držav, v katerih je nočno delo ukinjeno in zakonito zabranjeno. V mestih z milijonskim številom prebivalcev, kakor London, Pariz, Berlin, Dunaj in drugod, se dela samo podnevi.

Zagovorniki in branitelji nočnega dela motivirajo, da je nočno delo potrebno, ker javnost mora imeti sveži kruh zjutraj. Na to odgovarjajo moderna podjetja, ki z dnevnim delom vseeno pravočasno stavijo na trg svež kruh. Na drugi strani pa so kulturni meščani radi doprinesli, da eno uro pozneje dobivajo svež kruh samo, da se proizvodi, ki se vsakodnevno uporabljajo, ne izdelujejo ponoči od zaspanih in bolnih pekovskih delavcev.

In vseeno se pri nas pri odpravi nočnega dela stavljajo zapreke od strani mnogih pekovskih mojstrov. Ogromno je še število mojstrov, ki vidijo v nočnem delu svojo edino rešitev, brez ozira na to, da tako postopanje upropašča delavce in ovira napredek obrti.

STROKOVNI VESTNIK.

Fr. Toman:

K jeseniškemu 25. letnemu jubileju.

Nekaj zgodovinskih podatkov. Delo rodi sadove. Iz skupnosti za skupnost!

Avgusta meseca 1897. je bila jeseniška javnost upravičeno razburjena. Nezaslišano. Organizirani delavci so priredili prvi javni shod na vrtu gostilne pri »Robiču«, nekako tam, kjer stoji Kazina KID. Etbin Kristan, Zadnik in Železnik so govorili na tem shodu in rezultat je bil, da se je 26 delavcev-kovinarjev takoj včlanilo v Zvezo kovinarjev. Kaj sedaj? Takratni ravnatelj KID je izjavil: »Grad' bin ich liberal geworden, jetzt muss ich mit den Schwarzen gehen«, ter je šel in daroval prvo vsoto za ustanovitev katoliškega izobraževalnega društva. Divide et impera. Deli in vladaj! To je bil prvi sunek in skoroda smrten za mlado podružnico. Vendar sodrugi-ustanovitelji niso obupali. Poskusili so znova l. 1900 z izobraževalnim društvom. Pa tudi tu so bile nepremostljive ovire in tudi ono je moralo podleči. Ali ledina je bila prekopana, seme je klilo, kljub vsem viharjem, in pri volitvah v deželni zbor so dobili za njihovega kandidata Jožeta Kopača 210 glasov. »To je bil višek nesramnosti. Kaj vse si ti rdečkarji predrznejo,« tako se je govorilo tiste dni na Jesenicah. Ženske so se križale pred njimi, iz prižnic se jih je preklinjalo in stavilo na indeks. Udušiti jih, to je bil eden najaktualnejših problemov tistega časa. Najprvo seveda, jim nihče ne sme dati kakega lokala, ker antikristi ne spadajo v nobeno krščansko hišo. Še pred nekaj dnevi mi je rekla neka ženica: »Spomnim se tistih časov, po Hrenovci so se zbirali in jih je vlačil Zugwitz skupaj.« Katoliški »Slovenec« je pisal o njih (jeseniški sodrugi, čujte!): »Kitajsko-japonski boksarji na Savi pri Jesenicah imajo svoje shode po hostah...« Leta 1902 se je pričela graditi karavanška železnica in s tem se je začela nova faza na Jesenicah. V letu 1904 se je bil političen boj za deželni zbor med kandidatoma ravnateljem KID in deželnim glavarjem Šušteršičem. Na Jesenicah takrat ni bilo organizacije; edino katoliško izobraževalno društvo je delovalo. Na Javorniku je prišlo do stavke, ki se je raztegnila na celo tovarno, kakor tudi na Savo. Stavko so vodili krščanski socialisti pod vodstvom dr. Kreka in Gostinčarja. Med naše sodruge sta prišla Hilari iz Gradca in Breznik iz Ljubljane, ki sta pa imela strogo prepoved, udeleževati se javnih shodov. Po par dneh trajajoči stavki so se gospodje sporazumeli z župnikoma iz Koroške Bele in Jesenic, ter napravili kompromis in stavke je bilo konec. Na večer je bil proklamiran sprevod

Heroji — za vzgled našemu delavstvu.

Daleč od nas, na skrajnem vzhodu, leži dežela Japonska. Malo se ve pri nas, s kakšnimi težavami se bori tamkajšnje delavstvo za svoj obstoj. Pod kako težkimi pogoji in naravnost s herojskimi žrtvami trga japonsko delavstvo verige suženjstva, je razvidno iz sledeče resnične dogodbe.

Poročevalcu angleškega lista »New Leader« v Tokio je dal v drugi polovici meseca maja t. l. udeleženec spodaj navedene stavke sledeče v objavo:

Vodstvo tovarne barvne industrije Nihon-Senju v Tokio je brez navedbe pravega vzroka odpustilo iz službe enega delavca. Delavstvo te tovarne, 180 po številu, vse do zadnjega organizirano v svoji strokovni organizaciji, je smatralo to za kršitev delovne pogodbe iz leta 1927. Protestiralo je proti odpustu in zahtevalo zopetni sprejem delavca v delo. Vse zastonj, podjetje je vztrajalo na odpustu.

Ko je sedaj delavstvo uvidelo, da na ta način ne reši svojega tovariša, proglasi stavko, zasede tovarno in se ne gane iz mesta. Podjetje, misleč, da bo delavstvo, ko bo postalo lačno, samo zapustilo tovarno, je zastražilo tovarno in prepovedalo vsak donos živil stavkujočim.

Ko je delavstvo to zaznalo, in med njimi je bilo tudi 60 žensk, je postalo skrajno ogorčeno in napovedalo gladovno stavko. Vodstvo organizacije je zopet posredovalo ali zopet zastonj. Prebivalstvo v bližini tovarne, ki je zelo simpatiziralo s stavkujočimi, jim je skušalo na skrivaj donašati živež. Ali to so stavkujoči odklonili. Nato so vodstva strokovnih organizacij vseh smeri ponovno posredovala pri podjetju. Ko tudi to ni imelo uspeha, so izdali proglas na vse delavstvo mesta Tokio, da naj vsak dan za eno uro kot znak solidarnosti ustavi delo, dokler ta stavka ne konča. Ali kljub vsem protestom in naporom delavstva se podjetje ni vdalo. In kakor s pestjo v obraz stavkujočim, odpustilo je še nadaljnih 7 delavcev, a sam podjetnik pa se je skril v varno zavetje policije. Med tem pa so dnevno padali onemogli stavkujoči, katere so morali potem spravljati v bolnico.

V noči na 1. maja pa spleza eden stavkujočih na vrh visokega tovarniškega dimnika, zasadi nanj črno zastavo z razglasom, da je, tovarna od delavstva zasedena in da se on z zastavo z mesta ne gane, dokler se podjetje ne vda ali pa propade on z ostalimi.

Po prvomajski proslavi pa se zbere več tisoč delavcev, uderejo v tovarno in bodre stavkujoče k vztrajnosti. Podjetje se je tega ustrašilo in nabralo tolpo neorganiziranih in brezposelnih, jih pognalo v tovarno, da stavkujoče ven zmečejo. Ali ti kljub desetdnevnemu gladovanju vržejo napadalce nazaj.

Od 1. maja naprej je mnogo deževalo. Delavec na dimniku vztraja ves premočen in gladen dalje. Ko so videli njegovi tovariši, da je blizu smrti, so šli po njega in ga hoteli spraviti z dimnika, češ naj gre v bolnico. Ne! Zmagati ali umreti, je bil odgovor. Za tem pride zdravnik in zahteva, da pride doli. »Ne!« je bil odgovor. Pride policijski nadzornik in zahteva, da ga delavstvo spravi doli. Nobeden se ne gane.

Ko vidi podjetje to odpornost, pride s predlogom, da dva odpuščena sprejme takoj nazaj, a ostale pa pozneje, ako prenehajo s stavko. Po celonočnem posvetovanju je delavstvo privolilo v pogajanja. Dne 14. maja so se pogajanja pričela, pri katerih je delavstvo izjavilo, da preneha s stavko takoj, ako podjetje sprejme naslednje pogoje:

1. Delovna pogodba iz leta 1927 stopi iz veljave ter se mora skleniti nova, ki pa ne sme biti slabša od prejšnje.

2. Zopetni sprejem odpuščenih v delo.

3. Podjetje nosi vse stroške za zdravniško oskrbo delavcev, ki so zboleli za časa stavke vsled lakote ali drugače.

4. Podjetje plača stavkujočim polovico izpada zaslužka za časa stavke.

5. Podjetje prizna prve tri dni po stavki kot praznike in odškoduje delavstvo z 60% temeljne plače.

6. Podjetje plača vse stroške, ki so jih imeli stavkujoči v zvezi s stavko.

Podjetje je na te pogoje pristalo in 24-dnevna gladovna stavka je bila končana.

Tako bije delavstvo dalnjega Japana svoj boj za svoje osvobojenje v zvezi z ostalim delavstvom sveta. Da je to delavstvo v svoji borbi skrajno odločno, priča navedeni slučaj 180 delavcev, ki v 24dnevni gladovni stavki niso imeli niti enega izdajalca.

Tako pravi udeleženec.

pod vodstvom Pongraca z godbo KID in tako je bila ta stavka slovesno zaključena. Še istega leta je bilo ustanovljeno Strokovno društvo na katoliški podlagi, katerega članstvo je do leta 1905 narastlo na 800 članov, vendar je koncem istega leta začelo rapidno padati.

V letu 1906 meseca maja je bil sklican društveni shod, katerega sta se udeležila tudi Kristan Anton in Kocmur. Po tem zborovanju je socialistična misel znova pronikla na dan in 2. septembra istega leta je bila ustanovljena nova, ali bolje, poživljena strokovna organizacija na marksistični podlagi in od tega datuma je delovala nepretrgoma. Zato smo slavili te dni njen 25 letni jubilej. V gostilni »Na pošti«, kjer je bilo zborovanje, se je faktično položil temeljni kamen tej ponosni kovinarski organizaciji. Še isti dan se je včlanilo 44 članov, ki so zavihali rokave in krepko šli na delo, da nadoknadijo to, kar so zamudili. V začetku so se bavili bolj s kulturno izobraževalnim delom med članstvom, naslednje leto, ko so se preselili v sedanje prostore Delavskega doma, takrat še last privatnika, se je članstvo že podvojilo in se pričelo uveljavljati tudi že na strokovnem polju.

Leta 1909 se je pričelo na strokovnih sejah razpravljati o ustanovitvi Konzumnega društva na Jesenicah, katero je bilo ustanovljeno septembra meseca istega leta in se je šele kasneje fuzijoniralo s Konzumnim društvom za Ljubljano in okolico. Od leta 1909 do 1914 so delovale tako strokovne kot gospodarske organizacije za utrditev in podvig svojega članstva. Uspehi so bili vidni in potrebno je bilo, da so ustanovili podružnico strokovne organizacije na Javorniku, kakor tudi konzuma na Jesenicah.

Prišla je vojna, sodrugi so odšli in obstalo je vse, vendar ne prenehalo. Pomanjkanje in beda, ki se je pričela širiti, je kovinarja razgibala bolj kot kdaj poprej, strnili so se v močno fronto in dnevi ob koncu vojne, do leta 1921, so najjasnejši v naši zgodovini. Krasno število članstva je omogočilo podružnici Osrednjega društva kovinarjev, da je izvojevala razne pozicije, katere drži še danes in ki bi jo morda ob drugih prilikah stale težke žrtve. Vrnili so se na vse strani razgnani sodrugi, siti vsega, samo miru in dela so še hoteli, da imajo s tem kos kruha sami in njihove družine. In če hočemo biti objektivni, moramo priznati, da so ga morda dobili prepoceni in baš to jih je zavedlo v neko malodušnost. Čim so se še osamosvojili s pomočjo konzumne in stavbene zadruge »Delavski dom«, so polagoma začeli zapuščati organizacijske vrste in se vdali brezbrižju. Ali kapitalistični sistem je med tem vršil svoje, pričel izvajati **racionalizacijo** na celi črti, brezposelnost se je pojavila in delavske mezde so bile ogrožene. Jeseniški kovinar se je ponovno vzdramil, uvidel je, da mu je strokovna organizacija življenska potreba in da je več pogrešati ne more. Prišel je in strnil močno fronto, ki je v ponos ne samo Jeseničanom samim, temveč vzor tudi vsemu ostalemu delavstvu. Priboril si je nazaj stara prava ter skušal uveljaviti še nova. V bratovski skladnici je zavzel mesto, ki mu pripada, povsod, vse povsod je bil zopet cel kovinar, vesel samega sebe in svoje organizacije. Razdelili smo si delo, ustanovili sekcije po obratih in profesijah, vsak naj skrbi za sebe, vsi skupaj pa za vse in organizacija je ne le samo rasla številčno, ampak tudi notranje se je jačala, zrelejši in zavednejši so postajali člani. Z nadaljno boljšo izobrazbo svojih članov je nadaljevala z že začetimi tečaji za knjigovodstvo, matematiko in organizacijske posle. Vsako leto je bilo več sposobnih funkcijonarjev, ki se jih je pa tudi potrebovalo predvsem v zadrugah: Stavbeni in gostilniški, Stanu in Domu, Hranilnici, potem pri Svobodi, Konzumnemu društvu in v strokovni organizaciji. Tečaji so nam dali sposobnih delavcev-funkcijonarjev. Skoro nepregledno je vse delo, ki izhaja iz teh zadrug in organizacij in katerega vršijo vsega izključno sami delavci. Cela knjiga bi se dala napisati o vsem tem, kar se je že storilo za delavce v gospodarskem in kulturnem pogledu. — Strokovna organizacija ima nalogo, da skrbi za to, da dobi delavec za svoje delo tudi odgovarjajoče plačilo. Konzumne zadruge, da za te trdo prislužene pare dobi član čim boljše in cenejše blago, Stavbena in gostilniška, da če si član privošči kozarec vina, naj bo to dobro in pa da ima priliko porazgovoriti se v delavski družbi; lasten kino je na razpolago, da se razvedriš in pogledaš življenje tudi drugod; čitalnica in knjižnica Svobode skrbita za duševno hrano; godbeni odsek ti zaigra par lepih komadov; še delavski teater se pravkar preureja in pripravlja, da bo nudil res nekaj delavskega. In če ti ostane kak dinarček, imaš zopet lastno hranilnico, da ti ga spravi. Vsak, kdor je pošten, mora priznati to veliko delo, ki ga vrši ves ta aparat za ves jeseniški proletarijat, pa tudi za vse druge sloje v jeseniški okolici. In baš v tem jubilejnem letu stoji kovinarska organizacija ponovno na čelu borbe za novo ureditev kolektivnega razmerja, katero naj zasigura delavcu eksistenčni minimum in s tem da veselja in volje do še intenzivnejšega dela.

Ne s pompom, tiho ali dostojno so se pripravljali jeseniški kovinarji na proslavo tega jubileja, ki jim je v ponos, da so vzdržali kljub vsemu 25 let. Ta jubilej jih spodbuja, da tudi v bodoče ne bodo klonili, ampak vedno zvesti kovinarski disciplini in vztrajnosti skrbno čuvali vse, kar so si pridobili tekom tega časa, da bo drugi jubilej še lepši. Vedno ostati v prvi vrsti, storiti vse za napredek organizacije, nikdar omahovati, samo »naprej!«, ta misel preveva vsakega kovinarja. In, če prideš ti, jeseniški proletarec v kovinarski dom, ti sodrug iz raznih krajev k nam na obisk, preglej si delo, ki ga je izvršila solidarnost, vztrajnost, organiziranost in zavednost jeseniškega proletarijata. Tedaj se spomni tudi naših ustanoviteljev, vprašaj s. Zugwitza, edinega, ki je bil ves čas neprekinjeno v naši vrsti, kje je on obdržaval članske sestanke. Saj niti ne opaziš, da sedaj zboruješ v svojem. Spomni se, jeseniški kovinar, da je baš to jubilejno leto postal ta »Delavski dom« izključno tvoja last, da imaš s tem prvi kovinarski dom v Jugoslaviji, kjer lahko zboruješ, se izobrazuješ in utrjuješ za nadaljnje delo. Tedaj šele boš spoznal, kako mogočen si, kako silen, kakšne čudeže dela naš skupen **Mi**, in pogumno boš stopil v novo četrtstoletje, da še nadalje gradiš in ustvarjaš.

Jubilejno slavje jeseniških kovinarjev.

Na predvečer, kakor je bilo zapisano na programu, je bila delavska akademija, deklamacija, igra Čufarjeve »Tragedija v kleti« in orkester godbenega odseka SMRJ Jesenice.

Dvorana natlačeno polna. Tu se je prvič pokazalo, kako plodonosno je delo kulturne organizacije s strokovno. Kajti »Svoboda« je priredila akademijo, začetek proslave jubileja. Pozdravni govor s. Teplyja je udeležence ogrel in razgrel, recitacija s. Čufarja jih je navdušila in igra jim je vžgala zavest, da gledajo delo svojega sodruga. Krasen večer.

Drugi dan, v nedeljo, čeprav deževno, se je zopet napolnila dvorana Delavskega doma. Bil je to tabor, zgodovinski pregled 25-letnega delovanja strokovne organizacije SMRJ. Pevci so zapeli »Vojsko vidim silno rasti«. Godba je zaigrala in sedanji predsednik podružnice, s. Jeram, je otvoril tabor — zborovanje. Sledili so pozdravi in vzpodbujajoči govori delegatov od vseh strani. S. Vrankar je govoril v imenu centrale SMRJ v Beogradu, s. Vuk v imenu Strokovne komisije za Slovenijo, s. Kerč iz Kranja v imenu Splošne delavske zveze, s. Arh iz Zagorja v imenu Zveze rudarjev, s. Štukelj iz Ljubljane v imenu centrale »Svobode«, s. C. Kristan v imenu Zveze gospodarskih zadrug in Konzumnega društva za Slovenijo, s. Zugwitz kot ustanovitelj, 25-letni član, Jeseničan in zgodovinska priča 25-letnega obstoja podružnice SMRJ podružnice Jesenice. In še drugi delegati.

Bil je jubilej, ki ga gleda organizirani proletariat s ponosom.

Jesenice.

Zahvala. Po dolgi mučni bolezni je tragično preminula mati dveh nepreskrbljenih otrok, pokojnica sodruga Toplicer Valentina. Vsem, ki so spremili mojo ženo na zadnji poti k večnemu počitku, se najtopleje zahvaljujem. Posebno se zahvaljujem kovinarski godbi ter gg. Kleinovi, Kokalovi in s. Lukanu, ki so mi stali ob strani moje tragično preminule žene. — Jesenice-Fužine, 5. VIII. 1931. — Toplicer Valentin.

RUDARJI.

Trbovlje.

Moderno suženjstvo rudarskega delavstva.

Ne moremo več molčati o življenju rudarjev TPD. Kakršno življenje ima družina rudarja, to že zdavnaj ne odgovarja več življenju človeka delovnega ljudstva, ampak življenju, da ne izrazimo besede p....., Slovenski delavec-rudar je že od nekdaj najbolj slabo plačan delavec vseh kulturnih držav, on živi že od nekdaj slabo življenje (na dnevno mesno hrano ter na pijačo še misliti ne sme), stanovanje ima večinoma cigansko ter o moderno higijeničnih stanovanjih niti govora ni. A sedaj tekom par let, posebno zadnji dve leti nastale krize, pa je življenje rudarskih družin še vse drugačno, samo človeško že več ne. Samo en primer: Vzemimo kategorijski zaslužek rudarja s celokupnim mesečnim dohodkom, pa stojimo pred nerešljivo uganko. Minimalna plača rudarja I. kategorije znaša Din 40, II. kat. Din 35, III. kat. Din 30, IV. a) Din 25 in b) Din 21. Na mesec storjeni šihti od 14—18 največ (nekateri mesec tudi manj). Če vzamemo najvišjo plačo I. kategorije s 16 storjenimi šihti, mesečni dohodek znese pri današnjem praznovanju dela Din 640. Od te vsote se pa mora še odbiti sledeče odtegljaje in sicer: Din 51 prov. blag., Din 41 boln. blag., Din 10 ročni davek, Din 8 luč, Din 3 Del. zbornica, Din 2 godba zadr. in Din 1 za brezp. fond, kar znese skupaj Din 116; torej sprejme rudar čiste plače Din 524. Če vzamemo pa III. kategorijo, pa dobimo še veliko nižjo vsoto. Tukaj pa še ni prištet odtegljaj za kuluk, kateri sledi in sicer za 6 enot (6 delovnih dni po Din 20 je Din 120 letno). Sedaj si pa naj javnost pogleda sliko življenja rud. družine. Rudar-trpin, ki opravlja najtežje in najnevarnejše delo v slabem zraku, vročini (30—40 stopinj), v vodi itd., če vzamemo osemčlansko družino (kar po večini obstoja), pride torej na osebo za dnevno prehrano reci in piši Din 2 in 10 par. Ali ni to kulturni škandal! Če bi ta vsota bila samo za preživljanje... Ali tukaj je še prišteti obleko, obutev, perilo, pohištvo in kuh. posodo kakor tudi razne druge gospodarske potrebščine.

Ko rudarji stradajo že mesece in mesece, umirajo od gladu, vsi prezadolženi se ne morejo več oblačiti in ne obuvati, ko rudarsko delavstvo duševno in telesno propada, se bliskovito širi nesrečna morilka naroda, tuberkuloza, pa pride gospoda od TPD še z **redukcijo že itak tako skrajno nizkih plač, ki že danes daleč ne odgovarjajo eksistenčnemu minimumu.** Torej, če pride na **osebo dnevno Din 2 in 10 par,** smatra TPD to gotovo za luksuzno življenje, zato je z dnem 27. julija 1931 znižala mezde za **5 odstotkov** ter akord. postavke od 45 do 50 odstotkov, torej I. kat. od Din 40 na 38, II. od Din 35 na 33.25, III. od Din 30 na 28, IV a) od Din 25 na 23 in b) od Din 21 na 19. Znižanje mezd stopi takoj s 1. avgustom 1931 v veljavo. Kaj se to pravi, ni potreba komentarja. Ali ni sram TPD pred svetom in vso pošteno javnostjo? Ali ni to zločin nad delavstvom? Ali si moremo še predstavljati večji zločin? Ali ni to proti naravnim zakonom? Ko bi družba imela zgubo, se ne bi dotikali tega, a pri tako visokih dividendah pa ne moremo iti preko tega. Rudarji od lakote hiramo, smo izčrpani, raztrgani, bosi, naši otroci nimajo kruha, prisiljeni smo na javno beračenje. Ne obleke ne obutve nimamo, a zima se nam približuje; bolnikov imamo vsak dan več. Tuberkuloza se širi in kmalu bodo rudarski revirji ena sama tuberkulozna kolonija.

Če se ozremo v stari vek, ko so obstojali sužnji, ko je bogataš kupil sužnja, ga je čuval, mu dal potrebno dobro hrano, obleko itd., da mu je suženj lahko delal. A danes, kaj smo? Moderni in zato še večji sužnji in dobimo za svoje delo toliko, da ne moremo ne živeti in ne umreti, a delati za tri.

Zatorej naj ne misli delavstvo, da ga bo rešil kak prerok ali ne vemo kdo. Za delavstvo iz tega današnjega kaosa druge rešitve ni kot **v delu delavstva samega.** Vsi, ki se tega ne zavedajo, gorje jim! Vsi, ki stoje v meščanskih vrstah in izven razredne strokovne organizacije, so rezerva kapitala, kateri v svojo lastno skledo pljujejo ter sebi in svojim otrokom kopljejo lastni prezgodnji grob.

Zato kličemo vsemu delavstvu, ki stoji izven delavskih vrst, da stopi v delavske vrste ter pomaga sebi in svojim otrokom ustvarjati boljšo bodočnost.

Sodrugi, sodružice! Ali ste že storili svojo sveto in prokleto dolžnost?! Vprašajte se, koliko novih članov ste že pridobili?! Ali ste sploh že katerega pridobili?! Kak naj bo vaš odgovor na vprašanje voditelja, koliko članov ste že pridobili? Sodrug, sodružica! Sramota bi bila za vaju, ako bi bil vajin odgovor negativen. Ker s tem bi pokazala, da nista za organizacijo nič delala. Vsak zaveden delovni član mora pridobiti vsaj enega novega borca in ta zopet novega, kajti tako raste moč in sila organizacije. Na delo, sodrugi in sodružice, da se zastava razredno borbenega proletariata dvigne visoko nad vse! To je in mora biti naša naloga.

Naj živi delovno ljudstvo! Naj živi Zveza rudarjev Jugoslavije! G.

Hrastnik.

Vabijo in kličejo, a zaman je njihov trud. Narodna strokovna zveza je imela pri nas že mnogo ustanovnih sestankov. Na njih niso podelili nikomur drugemu besede, kakor svojim 6 simpatizerjem in še te so pripeljali nekatere iz Trbovelj. Dne 8. avgusta 1931 so sklicali ob 4. uri popoldne z velikim rompompom pri g. Lorgerju shod. Že v četrtek so plakatirali vse in porabili kakšnih 50 plakatov, da je bilo počenši od steklarne pa do rudnika vse v plakatih, samo da bi hrastniško delavstvo privabili. Delavci so se res podali iz radovednosti na shod. In prišlo je vsake branže delavstva, steklarji, kemični delavci, železničarji in rudarji iz najbližje okolice s provizoričnimi odborniki vred — reci in piši: 12 oseb.

Ker delavci v Hrastniku ne nasedajo več agentom znanih firm, so si sklicatelji izmislili primeren način, kako priti iz zadrege in blamaže. Zato je primahal bivši narodni komunist, tisti, ki je nekdaj vodil armado na kolodvor in komandiral: masa nieder, masa auf, in izjavil, da je prispel brzojav, da je zborovanje prepovedano.

To je bil najlepši izhod, »masi« dopovedati, zakaj se zborovanje ne bo vršilo.

Tako je delavstvo povedalo družbi Miha Koren & Co., da jih pozna, kdo so in kaj hočejo. **Delavstvo ve, da je zanj mesto le v »Zvezi rudarjev Jugoslavije«** in ostalih svobodnih strokovnih organizacijah.

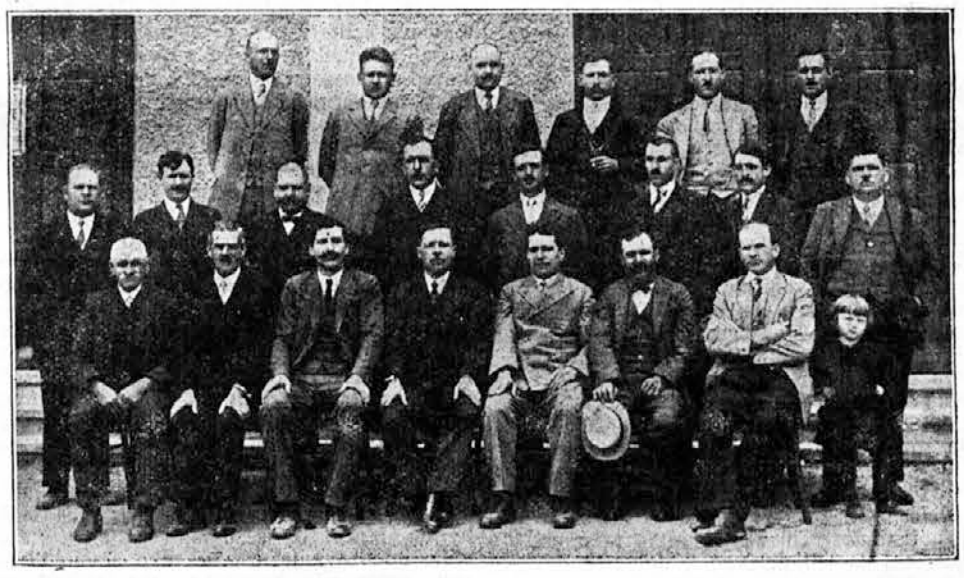

Vodstvo »Zveze rudarjev Jugoslavije« 1931.

Senovo pri Rajhenburgu.

Mi rudarji, mi gremo naprej! Rudarsko delavstvo, zaposleno pri rudniku TPD v Rajhenburgu, je po dolgem mrtvilu po zaslugi TPD, vsled znižavanja plač in močnega pritiska za čim večjo storitev, prišlo do prepričanja, da si s klečeplastvom ne bo priborilo nikdar boljših življenskih pogojev, temveč samo potom svoje skupne bojevne strokovne organizacije Zveze rudarjev Jugoslavije, ki je edina resna zastopnica težko udarjenega rudarskega delavstva.

Ob bližajoči se 12. uri je pa delavstvo uvidelo, da ni govora o šestih resnicah in da je resnica samo ena: mi delavci spadamo skupaj, odštevši par prodanih, mešetarskih duš, ki ne zamude nobene prilike, da bi ubogo paro ne mešali in je ne terorizirali. — Da je to spoznanje prodrlo, pričajo dnevni pristopi članov v **bojevno, svobodno strokovno organizacijo** — Zvezo rudarjev Jugoslavije.

Da olajšamo delo podružničnemu blagajniku s. Seničarju, dajemo vsem organiziranim članom ZRJ na znanje, da bo pobiral odslej prispevke vsakega 15. in 16. ter zadnjega in prvega v mesecu v društveni pisarni »Delavskega doma« na Senovem. Za delavce na separaciji in rampi bo pa pobiral prispevke podružnični podblagajnik s. Zidarič.

Vsem ostalim zaslepljencem, ki še ne čutijo potrebe, organizirati se — kakor zvemo, se je neka brihtna glavica v delavnici izvolila izraziti, da »šloser« in knap ne spadata skupaj, češ, da je »šloser« **več** zato, ker se je moral 3 leta učiti — pa kličemo: Res je, da profesionisti in delničarji ne spadajo pod en klobuk, pač pa spadajo vsi delavci, pa bodisi ročni, ali duševni, začenši pri profesorjih, pa vse tja dol do umazanega »knapa« v eno vrsto. —

Več značaja in samozavesti!

—ib—

SPLOŠNA DELAVSKA ZVEZA.

Cementni delavci TPD.

V zadnjem času je tudi pri nas življenje v organizaciji zavzelo živahnejši tempo. Dne 6. t. m. se je vršil sestanek v gostilni Weiss, in so bili prostori nabito polni. Na sestanku sta poročala zastopnik Delavske zbornice s. Kopač in tajnik saveza s. Jakomin. Sestanek je imel v glavnem namen, da se izvršijo predpriprave za kolektivno pogodbo, ki je za cementne delavce nujno potrebna. Delavstvo je na sestanku soglasno izrazilo željo po posebni, od rudarjev ločeni pogodbi. Delavstvo je tudi protestiralo proti nameri TPD, ki hoče znižati plače tudi v cementni tovarni.

Delavstvo je izvajanju govornikov sledilo z vso pozornostjo in zlasti izvajanje našega izkušenega borca za delavske pravice s. Kopača vzelo z velikim odobravanjem in aplavdiranjem na znanje.

Delavstvo, ki je naše organizacijsko delovanje doslej gledalo od strani, je na tem sestanku spoznalo, da je tudi njih mesto v naših vrstah, zato so vsi sklenili, da pristopijo v organizacijo.

Tudi Ti se moraš zavedati, da čas hiti. **Ali si v tem mesecu že pridobil „Delavski politiki“ novega naročnika?** Opozori na to dolžnost tudi svojega prijatelja! ---

Pristopajte k Cankarjevi družbi.

Naše organizacijsko vodstvo z delavskimi obratnimi zaupniki, je bilo med tem pridno na delu, da se je sestavil predlog za kolektivno pogodbo.

Na ponovnem sestanku, dne 24. t. m., se je delavstvu predlog za kolektivno pogodbo prečital in obrazložil. Delavstvo je predlog sprejelo soglasno in pooblastilo tajništvo saveza v Ljubljani, da ga v njihovem imenu predloži upravi podjetja.

Delavstvo se opravičeno nadeja, da bo za ureditev delovnih in plačilnih razmer s kolektivno pogodbo našlo razumevanja tudi pri ravnateljstvu podjetja. Sklenitev pogodbe bo dala delavstvu novega in še večjega veselja do dela.

O poteku započete akcije bomo naknadno poročali. Delavstvo naj se pa trdno oklene svoje organizacije, ker ima po § 35 zakona o zaščiti delavcev pravico, da se organizira.

Delovanje naše podružnice v Kranju.

Naša strokovna organizacija razvija v Kranju najživahnejše delovanje. Vsak mesec prireja po dva ali tri sestanke, na katerih se delavstvo poučuje in vzgaja k pravi proletarski miselnosti. Sestanki so vedno dobro obiskani. Z resnim delom za izboljšanje položaja delavstva si naša organizacija utira pot v vse tovarne. Zadnje čase se je razgibalo delavstvo tekstilne tovarne »Jugobruno«, ki vstopa v organizacijo.

Delavstvo spoznava polagoma, da je edina pot k lepšemu življenju le z organizacijo. Veliko, veliko jih pa še je, ki gledajo od strani. Tudi ti morajo priti v naše vrste.

Članstvo naše podružnice v Kranju se je pod vodstvom predsednika s. Kerča udeležilo tudi slavja 25 letnega obstoja podružnice kovinarjev na Jesenicah, kjer je s. Kerč v imenu našega članstva pozdravil soborce kovinarje in jim čestital k njihovemu uspešnemu delovanju.

Sodrugom v Kranju kličemo: Le krepko naprej z započetim delom. Ledina je preorana. Čakajo nas seveda še mnoge ovire in zapreke, toda ne strašimo se jih, združeni jih bomo zmogli!!

Ljubljana.

Delavstvo tekstilne tovarne »Jugofer« v Ljubljani, ki je organizirano v Splošni delavski zvezi Jugoslavije, ima glede delovnega časa in reda vedno polno opravičenih pritožb. Ne vemo, če je še kje tako, kakor v tej tovarni. Tu ni nikakega določenega časa ne za začetek in tudi ne za konec dela. Tovarno odpro že ob 5. uri zjutraj in je odprta do 9. ure zvečer. Nekateri prično z delom že ob 5. uri, delajo potem cel dan do noči. Nekateri prično ob pol 6., 7. ali 8. uri. Tu o kakem 8 urnem delu ni govora.

Vodstvo organizacije je radi teh zadev že parkrat interveniralo. Vendar se nič ne zboljša. Delavstvo je samo že poskušalo napraviti red in so se na sestanku dogovorili in sklenili, da se za vse prične delo točno ob 7. uri zjutraj in konča ob 17. popoldne, opoldan pa 1 urni odmor. To pa je na žalost trajalo le par tednov in se je začela zopet stara pesem: po 10, 12 in še več ur na dan.

Tovarna sicer ne brani, da ne sme tisti, ki dela osem ur, potem delo končati. Je pa tu tisti nesrečni akord, ki je tako nizko odmerjen, da sili delavce k dolgemu dnevnemu delu.

Organizacija je izposlovala, da pride v podjetju do delovnega reda, ki ga je vodstvo sestavilo in se nahaja sedaj pri Inspekciji dela v potrditvi. Kaj pomaga, ko je pa po tem delovnem redu predvideno, da se bo pričelo z delom ob 5. uri zjutraj in bo tovarna odprta do 9. ure zvečer. Vodstvo tovarne je to motiviralo s tem, da bodo upeljali dva šihta in so res 4 delavci pričeli delati v izmeni. Vse to pa je po našem mnenju le pesek v oči, in ima samo ta namen, da se bo lahko neovirano garalo po 14 ur na dan.

Mi smo celo zadevo prijavili Banski upravi, naj ona napravi tu potrebni red.

Tržič.

Dne 9. t. m. je naša podružnica priredila javen sestanek delavstva, katerega so se poleg tekstilnih delavcev udeležili tudi delavci drugih industrij: tako čevljarji, lesni, papirniški in drugi delavci.

S. Jakomin je v lepem predavanju obrazložil vzroke gospodarske krize, položaj delavstva in nujno potrebo močnih strokovnih organizacij.

Delavstvo pozivamo, da svojo organizacijo v Tržiču povzdigne, okrepi. Gremo še težjim časom nasproti. Naj nas to ne najde nepripravljene.

Mojstrana.

Cementna tovarna pri nas še vedno stoji. Delavstvo je vsled brezposelnosti silno prizadeto. Ni še nikakega izgleda, da bi se ponovno obratovalo.

Kakor se čuje, namerava tovarno kupiti Trboveljska premogokopna družba. Če pride tovarna v last TPD, je dvomljivo, da bi se pri nas še obratovalo. Slično se je pred leti zgodilo s cementno tovarno v Zidanem mostu, ki ne obratuje, odkar je last TPD.

Naša podružnica je vsled brezposelnosti sicer prizadeta, vendar pa je kader organizacije ostal, ki bo takoj, čim bi se pričelo obratovati, zopet zbral okrog sebe vse, ki bi bili v cementarni zaposleni.

ŽIVILCI.

Sijajna manifestacija živilcev.

Na povabilo pevskega odseka pekovskih pomočnikov v Gradcu je odpotoval 1. avgusta pevski in tamburaški odsek pekovskih pomočnikov v Mariboru, v Gradec, da praznuje s svojimi stanovskimi sodrugi 40-letnico njihovega obstoja. Mnogo truda in gmotnih sredstev je bilo treba žrtvovati, da se je uresničila davna želja, posetiti graške sodruge, pionirje in učitelje živilskega pokreta, katerim smo dolžni i mi mnogo priznanja. In ponosni so Mariborčani, da se jim je ekskurzija posrečila, ter dvignila s tem ugled jugoslovanskih živilcev.

Po prihodu Mariborčanov v Gradec, kjer se je zbrala na prostornem trgu pred kolodvorom nepregledna množica sodrugov in sodružic, nadalje vsa delavska pevska in kulturna društva s svojimi krasnimi praporji, so mogočno doneli akordi delavske godbe v pozdrav. Mariborčanom je na diven pogled začelo srce glasneje utripati, z obrazov sta jim žarela radost in veselje, zagrmeli so »Freundschaft«-»družnost«-klici, stiskali v pozdrav roke, zarosilo se je od navdušenja marsikatero oko, nakar je nastala grobna tišina, ob kateri so zapeli graški peki, nato pa ostali združeni delavski zbori mogočen delavski pozdrav, **nakar so Mariborčani odzdravili slovensko** »O, slavljenec današnji«, nato pa enak napev v nemškem jeziku. V imenu graških pekov je pozdravil goste s. Kojer, v imenu avstrijskega proletarijata pa s. Prevorčič. Oba sta naglasila potrebo tesnejših stikov živilcev na mednarodni podlagi ter izrazila veselje, da moreta pozdraviti na pomembni slavnosti živilce iz Jugoslavije. Sodrug Rakuša je pozdravil v imenu mariborskih sodrugov, ter se zahvalil za prisrčen sprejem in potrdil izraze mednarodne solidarnosti. Mogoče je bilo tokrat prvič, da se je slišalo na graških tleh javno slovensko govorico in pesem. Po pozdravih je navdušena množica korakala z godbo na čelu v dvorano »Julien-sale«. Med potom je delavstvo, ki je stalo po ulicah v gostem špalirju, burno pozdravljalo naše sodruge ter jih obsipalo s cvetjem.

Zvečer je bilo v omenjeni dvorani, katera je bila nabito polna občinstva, slavnostno zborovanje, na katerem so govorniki orisali kulturni in socijalni razvoj graških pekovskih pomočnikov zadnjih 40 let. Medtem so prispeli sodrugi z Dunaja. Prišedši v dvorano s praporom, so zagrmeli »Freundschaft«-klici v pozdrav. — Omeniti je treba, da so prispeli z Dunaja pevski zbor pekov, delavsko pevsko društvo »West Wien« in otroški zbor »Kinderfreunde«. Čestitkam jubilejnemu zboru pekov se je pridružil s. Rakuša ter med nemškim govorom dejal dobesedno slovensko: Dragi sodrugi! Dovolite, da Vam ob priliki 40 letnice v imenu pevskega in tamburaškega odseka pekov v Mariboru, kakor v imenu centrale živilskih delavcev Jugoslavije, najtopleje čestitam. Naj bi Vaš pevski odsek kakor doslej, z največjim uspehom gojil lepo pesem ter s tem dvigal čustva za vse lepo in blago v vrstah proletarijata. Ne samo Maribor, ampak živilci cele Jugoslavije, tako iz Ljubljane, Zagreba in Beograda gledajo s ponosom na Vaš redki jubilej. Naj živi pevski zbor pekov v Gradcu, naj živi internacijonalna solidarnost proletarijata. Družnost — Freundschaft. Mogočni gromoviti aplavz nikakor ni hotel po teh besedah odnehati. Razumeli niso vsi, toda čutili so vsi eno: Mednarodno zavest.

Po slavnostnem zborovanju se je razvila prosta zabava, nastopili so naši tamburaši, igrali, da je bilo veselje, ter želi obilo odobravanja. Ravno tako pevci, **ki so peli večinoma slovensko, ter morali na splošno željo dodati in ponavljati.** Naša pesem jim je očividno ugajala. Sodrugi so se pogovarjali, vzbujali spomine na pretekle čase, nakar so se odpravili na brezplačna prenočišča.

Drugi dan, v nedeljo, se je vršil v novo zgrajeni moderni dvorani delavske zbornice, kakršne najbrže v celi Jugoslaviji ni, velik pevski koncert s sodelovanjem opernega orkestra. Prostrana akustična dvorana je bila polna občinstva. Nastopili so prvi jubilanti ter zapeli s spremljevanjem orkestra »Delavsko himno« in »Vstajenje«. Nato so nastopili Mariborčani, navdušeno pozdravljeni. Peli so narodno »Je pa davi« in romanco »Franica« od Adamiča. Po kritiki graških listov sodeč, so Mariborčani odrezali častno, saj pa je zbor tudi štel 36 pevcev, ter bil edini moški zbor na koncertu. Sledili so nastopi Dunajčanov, od katerih je posebno ugajal otroški pevski zbor, ki je za svoja precizna izvajanja zaslužil vse priznanje.

Kdaj se bomo mi v Jugoslaviji ponašali s takimi mogočnimi delavskimi zbori.

Po koncertu je bil skupen obed v hotelu »International«, nakar so se sodrugi zopet znašli na vrtu »Juliensale«, kjer so ostali ob zvokih tamburašev in ob petju do razhoda. Prišlo je skupaj mnogo Slovencev, ki so našli svoj kruh v Avstriji, ter se z nami po domače razgovarjali. V zabavi in dobrem razpoloženju je naglo potekal čas in treba je bilo misliti na vrnitev — na zopetno nočno delo. Zaorili so ponovno pevski pozdravi, stiskali prijateljsko roke, v globokem prepričanju, da je ta obisk vidno vplival na Mariborčane. Ker vse to, kar so videli in slišali, jih pač mora navdušiti za nadaljnjo borbo, da dospejo živilci Jugoslavije do one višine napredka kakor stoje sodrugi v Gradcu in na Dunaju. O tem pa prihodnjič. Osebni vlak, kateri je nabasal zopet Mariborčane, je ob prepevanju veselih pesmi srečno dospel nazaj v Maribor. Pohvalno je treba omeniti naše in avstrijske oblasti, ki so šle udeležencem v vsakem oziru na roko. R.

Vsem članom strokovne organizacije pekov v Mariboru.

Turneja našega pevskega in tamburaškega odseka pekov v Gradec je za nami. Dnevi skrbi, dolžnosti in radosti so nam prinesli novo čast, ugled in slavo, nov pogum za nadaljnje kulturno delovanje v okviru naše ljubljene in prepotrebne strokovne organizacije. Nočemo hvalisati kulturne stopnje našega nastopa v proletarskem mestu Gradec, o tem so zapisali svoje mnenje razni časopisi in meščanski listi. Toda eno vemo, naša pot, edino pravilna, nas vodi vedno višje, tako na kulturnem polju, kakor v borbi za naše človečanske pravice. Zato Vam, sodrugi, kličemo: hvala Vam, ki ste bodisi aktivno ali s članskimi prispevki pripomogli, da se je naša kulturna misija posrečila zmagoslavno, a obenem apeliramo na Vašo zavednost, na Vašo vztrajnost ter kličemo: »Naprej, sodrugi, po tej poti — naprej!«

Naj živi strokovna organizacija pekovskih pomočnikov! Naj živi pevski in tamburaški odsek pekov v Mariboru.

Pozdravljeni, sodrugi!

Podružnica pek. pom. v Mariboru.

SAVEZ STAVBINSKIH DELAVCEV.

Na izplačilni dan ni denarja.

Taki »slučaji« se gode pri podjetju Slavec na Bledu. Na izplačilni dan ni plačilnih list. Vprašaš, kaj bo sedaj? Odgovor dobiš tak-le: »Idi v Kranj, v pisarno, tam bodo izplačali.« Ker denar nujno rabiš, si prisiljen, da greš v Kranj. V Kranju dobiš hitro potrdilo, koliko imaš zaslužka. Denarja nič, na Bledu bodo izplačali, rečejo gospodje. Greš zopet na Bled, da dobiš denar. Gospod odgovori: »Rekel sem, da dobiš denar v Kranju.« Še enkrat greš v Kranj, kjer ti odgovore, da dobiš denar v soboto. No, tako ga izplačajo v soboto. Sodrugi, stavbinski delavci, taki »slučaji« se gode zato, ker podjetnik ve, da smo mi delavci za nič, da nismo organizirani.

Takšne so plačilne razmere, delovne pa so še slabše. Dela se 12 ur dnevno, od 6. ure do 19. ure in na 5—6 delavcev en paznik, tako da je paznikov skoraj več nego delavcev. Ob tričetrt na 6. in tričetrt na 13. vsi ti pazniki vpijejo, da je že ura, da treba začeti z delom. Ampak ob 12. in 19. uri pa nikdo ne reče, da je ura delopusta. In tako dela vsak delavec dnevno pol ure zastonj. Mi delavci pa med seboj govorimo in se jezimo, zakaj je to tako in kako dolgo bo trajalo intakodalje.

Sodrugi, razmere so zato takšne, ker se mi delavci ne znamo boriti. A borba je mogoča samo potom strokovne organizacije. Zato stopimo vsi v Savez stavbinskih delavcev. — Strok. organizirani stavbinski delavec.

Celje.

Že večkrat smo čitali v »Delavcu«, da se je v Ljubljani ustanovila organizacija »Savez stavbinskih delavcev Jugoslavije«. Tukaj v Celju smo imeli organizacijo »Unijo stavbinskih delavcev«, katera, kakor se sliši, že več let ne deluje. Obstoja torej samo na papirju, zato ni čuda, da cela leta pri nas ni bilo zborovanja. Šele sedaj, ko se je v Ljubljani ustanovil savez, so gg. smatrali za potrebno, sklicati shod. Dne 2. avgusta 1931 se je po dolgih letih vršil shod Unije stavbinskih delavcev, katerega je g. Lebič imenoval občni zbor. Na shodu je bilo kakih 10 oseb iz raznih podjetij. V odbor so bili izvoljeni polirji, stavbinski podjetnik Vrečer, trg. sluga in drugi. Članarina znaša sedaj samo 1 Din na mesec. Ljudje se vprašujejo, kakšna bo ta strokovna organizacija za 12 Din na leto. Že sedaj je slabo šlo, ko so bili prispevki po 10 in 16 dinarjev na mesec in ni bilo denarja za podpore članom, kljub temu, da je Delavska zbornica tudi pošiljala denar za podpore, od katerega pa je dobil večji del podporo le eden, a drugi so dobili posojilo od Unije. Na shodu pa nam te stvari g. Lebič ni povedal, on je raje udrihal po Savezu stavbincev v Ljubljani. Počasi bomo tudi mi spoznali, da veže Lebič-Vrečerjevo društvo samo še denar brez ideje. — Eden izmed poslušalcev shoda.

Organizacijska in finančna moč švicarskih strokovnih organizacij.

(I. G. B.) Ko je izšlo statistično poročilo o švičarskih strokovnih organizacijah za 1929, ki štejejo 200.000 članov, smo videli, da so prejele vse strokovne zveze na prejemkih 13.6 milijonov frankov in izdale pa 10.5 milijonov, smo menili, da je to največ, kar se da doseči. V minulem letu so se pa te številke skoro podvojile. Prejemki so poskočili v letu 1930 na 20.2 milijona frankov, izdatki pa na 18.6 milijonov. Ta silni dvig je pravzaprav posledica gospodarske krize in s tem povzročenega naraščanja podpor. Podpora za nezaposlene, ki je znašala prejšnje leto 3.3 milijone, je znašala 1930 9.8 milijonov frankov. Za bolniško podporo so izplačale strokovne organizacije 1930 1.8 milijonov, za posmrtnine 618.000, za invalide 474.000, za izjemne podpore 100.000, za potne podpore 64.000 frankov. Izdatki za izvedbo delavskih bojev in gibanja, zlasti za stavkovne podpore so bili znatno višji kakor prejšnje leto in so znašali 1.6 milijonov frankov.

Dvignimo letos članstvo Cankarjeve družbe na 8000 članov!

Če seštejemo vse te izdatke, dobimo vsoto 14.5 milijonov, ki se je izplačala za podpore (78% vseh izdatkov). Tudi za strokovne liste se izdaja vedno več (1930 okoli 862.000 frankov).

Ogromne podpore za nezaposlene so bile seveda le mogoče, ker so oblasti dovoljevale subvencije. Zveza, kantoni in občine so prispevale blagajnam strokovnih organiazcij za nezaposlene okoli 7 milijonov. Kljub temu so pa morali tudi člani sami prevzeti prav znatno obremenitev. Redni članski prispevki 1930 so znašali 11.3 milijone, od katerih je šlo 5.5 milijonov v zvezno blagajno, 3.8 milijonov v bolniško blagajno in 2 milijona v blagajno za nezaposlene. Da so organizacije mogle pokriti naraščajoče izdatke za nezaposlene, je več strokovnih zvez zvišalo društveni prispevek, ki pride do izraza šele prihodnje leto. Povprečni letni prispevek strokovnih zvez je 1930 znašal 59 frankov. Od leta 1919 do 1929 se je društveni prispevek skoro potrojil.

Toda tudi imetje strokovnih zvez stalno narašča. Koncem leta 1930 so imele vse strokovne zveze 26.5 milijonov imetja, dočim 1929 le 24.9 milijonov. Od leta 1925 se je imetje strokovnih organizacij podvojilo. Vpoštevati je treba seveda, da s temi vsotami strokovne zveze ne smejo poljubno razpolagati. Veliki del tega imetja (78%) spada v sklade raznih podpornih blagajn, ki je določen v kritje podpor za člane, ki so si stekli to pravico. Samo skladom za obsmrtne, invalidne in življensko zavarovanje pripada 13 milijonov frankov.

Razno.

Delavska zbornica in podpiranje nezaposlenih.

Z ozirom na težkoče pri ocenjevanju poedinih prošenj za nezaposleno podporo neorganiziranih delavcev, bo izplačevala zbornica odslej za nezaposlene podpore istim načeloma le preko uradov, ki poznajo bolje razmere prosilcev, to je preko Javne borze dela, bratovskih skladnic in večjih občin. Vsa sredstva, ki jih je namenila zbornica za podpiranje nezaposlenih, se bodo preodkazovala v bodoče tem uradom. Prošnje, ki bi prihajale v bodoče na Delavsko zbornico, se ne bodo reševale pri zbornici, temveč odstopale organom, med katere bo razdelila zbornica svoja sredstva za podpiranje nezaposlenih.

Zveza slovenskih vojakov je imela 15. avgusta t. l. zopet svoj običajni letni shod ali občni zbor na Brezjah. Izdala je za ta dan svoj list »Bojevnik«. Na tistem občnem zboru so pa tudi peli »Oj, Doberdob, slovenskih fantov grob«. — Pa sem se spomnil in vprašal: Koliko vas je, ki ste v Zvezi slovenskih vojakov, in bili na Brezjah 15. avgusta, ki ste v resnici videli bojna polja? Tistim, ki vedo, kaj je vražje grmenje topov, sikanje krogelj, mesarjenje granat, šrapnelov, topi žvenk v živo meso se zarivajočih bajonetov, niso oči »Bojevnika« privlačne, tisti so proti takim geslom. — **Mi smo za mir,** mi smo proti ponovitvi grozovitosti iz let 1914—1918 in zastopnik Udruženja vojnih invalidov je to tudi jasno povedal. Posledice 4 letnega klanja divjajo še sedaj z vso silo: gospodarska kriza, pomanjkanje, trpljenje in glad delavca in kmeta govori to dovolj jasno. Ali hočete še kaj? Zato, slovenski vojaki, ki ste delavci in kmetje, naj bo Vaša parola: MIR in geslo Vaših zborovanj: Mir z vso jasnostjo in odločnostjo.

HIGIJENIČNA PRALNICA IN SVETLOLIKALNICA
FR. ŠIMENC
Ljubljana, Kolodvorska ulica štev. 8
KEMIČNO SNAŽENJE OBLEK

Izdaja konzorcij »Delavca«. Predstavnik Ivan Vuk, Ljubljana. — Urejuje ter za tiskarno odgovarja Josip Ošlak v Mariboru. — Tisk Ljudske tiskarne d. d. v Mariboru.